

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • איגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

תפ

ערב שבת-קודש
פרשת האזינו / שובה
ז' בתשרי ה'תשס"ד

יוצא-לאור על-ידי
מכון ליובאוויטש שעל-יד
צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו — המרכז

לוח השבוע

אם אפשר, מדליקים נרות יום-טוב בסוכה. ואין להכניסם הביתה אחרי ההדלקה [אמנם אם הסוכה קטנה ואין מקום לנרות, ובפרט אם יש חשש בטיחותי, יכולים להשתמש במשהו לאור הנרות ואחר-כך להעבירם (אם אפשר — רק חלק מהן), על-ידי מי שטרם קיבל עליו שבת, לחדר אחר ובאם אפשר, יש להשתדל שיהיה הנר שבירכו עליו במקום שיראו אותו בעת ברכת הקידוש]. אחרי ההדלקה, מברכות "להדליק נר של שבת ושל יום-טוב" ו"שהחינו". איש המדליק, לא יברך שהחינו.

לזכות

האחים התמימים הדגולים לבית
דייטש
הרה"ח ר' זלמן, ר' יוסף, ר' אברהם-משה
וגיסם ר' גבריאל גופין שיחיו

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

ז' בתשרי ה'תשס"ד – י"ד בתשרי ה'תשס"ד

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	ז' בתשרי	הלי סנהדרין, פרק יג-טו.	הלי אבל, פרק ד.	מל"ת רצד. רצ.
ש"ק	ח' בתשרי	פרק טו-יח.	פרק ה.	מל"ת רעט. רעו. ערה. רעה. רעג.
א'	ט' בתשרי	פרק יט-כא.	פרק ו.	מל"ת רפ. מ"ע קעו. מל"ת רעו. עדר.
ב'	י' בתשרי	פרק כב-כד.	פרק ז.	מל"ת שטו. רפא. שטז.
ג'	י"א בתשרי	פרק כה-כו. הלי עדות.. בפרקים אלו.	פרק ח.	מל"ת שיז. מ"ע קעח.
ד'	י"ב בתשרי	פרק כז-כט.	פרק ט.	מ"ע קעט.
ה'	י"ג בתשרי	פרק ח-יז.	פרק י.	מל"ת רצא.
ו'	י"ד בתשרי	פרק ח-י.	פרק יא.	מל"ת רפח.

זמני השבוע *

תאריך	עלות השחר**		זמן ציצית ותפילין	זמנ זריחת החמה	סוף זמן ק"ש	חצות היום והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה***	צאת הכוכבים
	120 לפני הזריחה	72 ד' לפני הזריחה							
ו', ז' בתשרי	3.36	4.24	4.45	5.40	8.33	11.30	11.59	5.23.6	5.48
ש"ק, ח' בתשרי	3.37	4.24	4.46	5.41	8.33	11.29	11.59	5.22.3	5.47
א', ט' בתשרי	3.38	4.25	4.46	5.41	8.33	11.29	11.58	5.21.0	5.45
ב', י' בתשרי	3.38	4.26	4.47	5.42	8.33	11.29	11.58	5.19.8	5.44
ג', י"א בתשרי	3.39	4.26	4.48	5.43	8.33	11.28	11.58	5.18.5	5.43
ד', י"ב בתשרי	3.40	4.27	4.48	5.44	8.34	11.28	11.57	5.17.3	5.42
ה', י"ג בתשרי	3.41	4.28	4.49	5.44	8.34	11.28	11.57	5.16.0	5.40
ו', י"ד בתשרי	3.41	4.28	4.50	5.45	8.34	11.28	11.57	5.14.8	5.39

* הזמנים מתייחסים לאזור השפלה. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"ו בסידורו (יסדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת וחג

פרשת	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ
האזינו	4.47	5.58	5.02	5.59	4.52	5.59	5.04	6.00
יום-הכיפורים	4.44	5.55	4.59	5.57	4.50	5.56	5.02	5.57
חג-הסוכות	4.38	5.49	4.53	5.51	4.43	5.50	4.56	5.51

עורך ראשי: מנחם מענדל ברוך • עורך: שניאור-זלמן רודמן • הגהה: יוסף-יצחק איידלמן
 מו"ל: מכון ליובאוויטש שיעורי צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז
 יו"ר: הרב יוסף-יצחק הכהן אהרונב
 כתובת: ת"ד 14 כפר חב"ד 72915, טל': 03-9607588, פקס': 03-9606169
 אינטרנט: http://chabad.org.il דואר-אלקטרוני: chabad@chabad.org.il ISSN 0793-7474

לוח השבוע

להוסיף על שלושה הדסים – על-כל-פנים עוד שלושה, כנגד שלושה שמן-הדין. גם ההוספות בהדסים מתחלקות בשווה לצדדים.

אין משתמשים בסלים הקלועים לערבות ולהדסים, אלא בטבעות העשויות מעלי הלולב. את כל הטבעות מכינים קודם שמתחילים לאגוד את הלולב.

ההדסים – אחד מימין הלולב (כאשר שידרת הלולב היא מול פני האוגד), אחד משמאלו ואחד באמצע, נוטה קצת לצד ימין. והערבות אחת מימין הלולב ואחת משמאלו.

משתדלים שהערבות לא ייראו כל-כך. קצותיהם התחתונים של הלולב, ההדסים והערבות מונחים בשווה זה ליד זה, ולא שיבלוט הלולב מלמטה.

על הלולב עצמו עושים שתי כריכות ומשתדלים ששתי הכריכות יהיו מכוסות בהדסים ובערבות, וגם, על-כל-פנים מקצת, הכריכה העליונה.

בנוסף לשתי כריכות הנ"ל (ואחרי עשייתן), אוגד את הלולב, ההדסים והערבות ביחד על-ידי שלוש כריכות. שלוש כריכות אלו צריכות להיות בתחום טפח אחד. נמצאו סך-הכול חמש כריכות.

רצוי לקנות לכל אחד מהבנים מגיל שש ומעלה ארבעת המינים כשרים כהלכתם (וכמובן שלא להא להאחר הבר-מצווה יהיו ארבעת המינים מהודרים).

יש לאחסן את הלולב ומיניו בצורה טובה, ובפרט שבשבת אסור גם להוסיף מים בכלי שבו נמצאים ארבעת המינים. יש מעדיפים להוציא בכל פעם את ההדסים והערבות מכריכתן עם הלולב אחרי התפילה (והמבצעים), ולאחסנם יבשים בתוך נייר-אלומיניום בתחתית המקור.

הדלקת הנרות: "כדאי ונכון שיתחילו [הבנות] להדליק פעם הראשונה ביום-טוב, שאז יברכו 'שהחיינו' גם על התחלת קיום מצוות הדלקת נר יום-טוב".

(להרבות בזה) ותו לא. אך בין אנ"ש בארה"ק נפוץ לתלות סדינים לבנים מסביב, ותמונת הרבי. וצ"ע.

ארבעת המינים:

אין מדקדקים לשלם עבור ארבעת המינים קודם חג דווקא.

קבלה בידינו מאדמו"ר הזקן, להדר לברך על אתרוג מקלבריה. גם בימינו, שיש אתרוגים משתילי קלבריה באה"ק ת"ו, עדיין יש להשתדל לברך על האתרוגים מקלבריה.

מראה האתרוג צריך להיות צהוב (כמראה שעווה), ולא כהמדקדקים שיהיה מקצתו ירוק. לוקחים לולב שאין עליו כפופים (הכפיפה נקראת 'כפתורים'='קנעפלאך').

כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ הקפיד שהשדרה תהיה באמצע הלולב ממש, ולא מן-הצד קצת; לולב ישר; שאינו דק; ושעליו מחוברים בקליפה מאחורי השדרה. הקפדה זו האחרונה ידועה לנו גם מהנהגת הרבי.

בחג הסוכות (וגם בשבת שבו) אסור להריח בהדס שבולב. וטוב להימנע גם מלהריח באתרוג של מצוה. אם טעה והריח, לא יברך על הריח.

סדר אגודת הלולב:

מהדרים לאגוד את הלולב בסוכה ובערב יום-טוב. הרבי נהג לעשות זאת אחר חצות היום. (גם) בשנת תש"מ, שבה היתה הקביעות כבשנה זו, אגד הרבי את הלולב בערב שבת-קודש. ואף שבארה"ק ניתן לעשות זאת במוצאי יום-טוב ללא חשש תלישה וחיתוך, כי אצלנו הוא חול-המועד, הרי גם אצלנו יש עניין רוחני באיגוד הלולב לפני יום-טוב, כיוון שבזה נוצר קשר בין הלולב לסוכה (כנסמן ב'אוצר' עמ' רפג).

המהדרים – אוגדים בעצמם את הלולב. אין מוסיפים על אתרוג אחד, לולב אחד, שתי ערבות. אבל מנהג הסידים מקדמת-דנא להוסיף על שלושה הדסים. ו"כל המרבה – הרי זה משובח".

בשנים האחרונות עורר הרבי להשתדל

ומיד בכניסתו לחדר, עוד בטרם פשט את הקיטל, ניגש לארון הספרים, הוציא משניות מסכת סוכה, והחל ללמוד דיני סוכה.¹²¹

יום שלישי

י"א בתשרי

מחרת יום-הכיפורים נקרא "בשם השם" (ג-ט"ס נאמען)⁹³.

משכימים לבית-הכנסת.¹²²

אין מתענים עד אחר אסרו-הג. וחתן ביום חופתו – בין יום-הכיפורים לחג הסוכות, מתענה.¹²³

יום חמישי

י"ג בתשרי

יום ההסתלקות-הילולא של כ"ק אדמו"ר מהר"ש נ"ע, דור רביעי לנשיאי חב"ד (שנות הנשיאות: תרכ"ו-תרמ"ג), ומנוחתו כבוד בליובאוויטש, באוהל אביו כ"ק אדמו"ר ה'צמח-צדק¹²⁴.

יום שישי

י"ד בתשרי, ערב חג הסוכות

מרבית בצדקה בערב סוכות.

עורכים מגבית ומחלקים את 'צורכי החג' לחג-הסוכות לאלו הנצרכים (בדומה ל'מעות חייטים' לחג-הפסח). וכן מחלקים ד' מינים (שצריכים להיות 'לכם'), ומה טוב להשתדל שלכל אחד ואחד תהיה סוכה משלו.

בניית הסוכה:

סיפר הרבי: "כ"ק מו"ח אדמו"ר [מהוריי"צ]

121 מפי הרה"ח ר' דובנער יונק, ביי"מ 246 עמ' 27.

122 לוח כולל-חבי"ד, משו"ע אדה"ו שם סי"ד.

123 לוח כולל-חבי"ד, משו"ע אדה"ו שם סי"ג, ומגי"א סי' תקע"ג סי"ב.

124 תיאור ההסתלקות, ותצלום המצבה (החדשה) בסי' ימי חבי"ד ביום זה. ביאור מעלת היום בשיחות הרבי, הובאו בסי' 'הלכות החג בחי' עמ' 53 ואילך.

וכן אדמו"ר [הרה"ג והרה"ח המקובל ר' לוי-יצחק] לא עסקו בעצמם בעשיית הסוכה. אם כי מסופר שהרבי השתתף בעצמו בבניית הסוכה בביתו ברח' פרזידנט, על-ידי זריקת כמה ענפים של סכך.

מכיוון ש"תשבו כעין תדורו" – צריכה להיות לכל משפחה סוכה לעצמה, בדוגמת מה שבכל השנה היא גרה בדירה משלה. ובפרט שגם עשיית הסוכה היא מצווה, ובכיוצא בזה "מצווה בו יותר מבשלוהו".

אין שום הידור שתהיה הסוכה מחוץ לבית דווקא, אלא אפשר להסיר את הגג ולהניח סכך. עושים את הרפנות אפילו לכתחילה גם מדברים הפסולים לסכך. מנהגנו לעשות ארבע דפנות.

מרבית בסכך. אדמו"ר הזקן היה מצווה על כך: "סמ"ך יותר! עוד יותר סמ"ך!". וכדי שיהיו כוכבים נראים מתוכה תוחבים מקל בעובי הסכך, ליצור נקב שיוכלו לראותו בערו [המכסים את הסוכה מפני הגשם בכיסוי פלסטי, ידאגו שיישאר (מחוץ לחלק המגולל) טפח פרוס לפני החג, כדי שיהיו מותרים לפתוח את המכסה כשנכנסים לסוכה בחג].

אין מנהגנו לעשות רצפה מיוחדת לסוכה [הבונים סוכתם בגינה, ברור שחובתם להכין לה ריצפה מיוחדת כדי שיוכלו לאכול בה בשבת ובימי-סוכ].

אין מנהגנו בנוי סוכה, לא תחת הסכך ולא על הרפנות.

בסוכת 770 (ובשאר הסוכות שבשכונת) רגילים לנהוג כבסוכת הרבי עצמו, שהיה בה רק היופי של הרפנות והסכך עצמם (והשתדלו

בהדמנויות דומות, הציע הרבי לנצל יתרון רצון' כזאת, כדי להוסיף: לימוד פרק משנה, עכ"פ של האות הראשונה מאותיות השם, לימוד מתורתו של בעל הילולא; בעבודת התפילה; בתינת צדקה לענייני בעל הילולא וממלאי מקומו; ולקיים התועודיות של שמחה, והחלטות טובות. ואם לא נעשה הנייל או חלקו בו ביום, יש להשלימו בימים הסמוכים (ראה 'התועודיות' תשמ"ז ח"ב עמ' 286, והוספות שם עמ' 292. לקיים חכ"א עמ' 276).

עבודת יום-הכיפורים - "תשובה עילאה" מתוך שמחה

כשם שהקב"ה – יחיד שנעולם – קיים תמיד, כך גם היחידה

שבנפש קיימת באופן תמיד, ומשפיעה בפועל על האדם □

עבודת היחידה שבנפש היא עבודת התשובה, כידוע שיום-

הכיפורים הוא "זמן תשובה לכו"ל" – תשובה עילאה □ **ביום**

קדוש זה מתגלה הקשר העצמי של הנשמה עם הקב"ה, מתוך

שמחה □ **משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו**

א. עניינו של יום-הכיפורים, "אחת בשנה"¹, היא העבודה מצד בחינת יחידה² שבנפש³, דביקות הנשמה בשורשה ומקורה בעצמות איך-סוף, שבטבע כל אחד ואחד מישראל, מבלי הבט על מעמדו ומצבו הפרטי (כמבואר בתניא⁴).

תשובה טבעית זו הבאה מעצם הנשמה (יחידה) קשורה ומקבלת מבחינת יחיד (יחידו של עולם)⁵, נשמה שהיא "חלק אלוהי ממעל ממש" (כלשון אדמו"ר הזקן בספר התניא⁶), ובלשון העץ-חיים: "יש ניצוץ קטן מאוד שהוא בחינת אלוהות בו וזה הניצוץ מתלבש

בכוח ניצוץ אחד נברא בו הנקרא יחידה כו"⁷. וניצוץ נברא זה (יחידה) הוא דבר אחד עם ניצוץ בורא – "חבוקה ודבוקה כך כו' יחידה ליחדך"⁸. ולכן עומדת הנשמה ברצון ותשוקה תמידית להיכלל בשורשה ומקורה בעצמות איך-סוף⁹.

וקשר זה הוא באופן תמידי ללא כל שינויים (אפילו אצל קל שבקלים), היות שזה קשור באופן תמידי ביחיד שלמעלה, "יחידה ליחדך", וכשם שהקב"ה (יחיד שבעולם) קיים תמיד ("אני הוי' לא שניתי"¹⁰), כך קיימת היחידה שבנפש באופן תמידי, ופועלת על האדם

1 ס"פ תצווה. אחרי טו, לד.

2 ראה תנ"ך ע"א אחת – מנחות יח, א.

3 ראה עטרת-ראש שער יוה"כ פ"ב ואילך.

4 וני"ש רפ"ה. ובכ"מ. ולהעיר מקונטרס ההתפעלות (לאדהאמ"צ) פ"ד. דרך-חיים שער התשובה פי"ז, פי"ט.

5 פי"ח-יט. וראה קיצורים והערות לתניא שם (ע' צט) שבהינת חכמה שבנפש הוא נשמתא דנשמתא, שזה כולל בחינת יחידה (ד"ה אריכ"ל

תרפ"ח). וראה סה"מ ע"ד עמ' כד.

6 לק"ת ראה כה, א. ד"ה משכני במאמרי אדה"ו

אתהלך לאוניא עמ' קסט ואילך; באוה"ת שה"ש

(כר"ג ע"מ תתטז ואילך); תרנ"ה; תרס"ח. סה"מ

תרפ"ח ע' קיו. קונטרסים ח"ב שכ"ז, א. ועוד.

6 רפ"ב.

7 שער דרושי אבי"ע פ"א. הובא בלק"ת ראה כו, א. ועוד.

8 פיוט הוושענות (יום 8).

9 ראה בכ"ז תנ"ך צט, ב. לק"ת ראה כה, א. שה"ש ו, ב. דרך-חיים שער התשובה פ"ח ואילך.

10 פכ"ט. שער התפלה פ"פ ואילך. קונטרס ההתפעלות (לאדהאמ"צ). קונטרס העבודה פ"ה.

11 סה"מ ע"ד עמ' ז"ח. ע' קמט ואילך. תרפ"ד עמ' רצ. תש"ט עמ' 118. מקומות שבהערה 6. ועוד.

12 מלאכי ג, י.

בכחינת עשייה בפועל.

אלא שהכוונה היא שהיהודי בעבודתו יגלה בפועל היחידה שבנפשו ויוציא זאת מן הכוח אל הפועל, מן ההעלם אל הגילוי – שיביא לידי גילוי את התקשרותו העצמית באלוקות, ועד שהתקשרותו זו תאיר ותקף את כל מציאות האדם.

ובעבודה בפועל, עבודת יחידה שבנפש היא עבודת התשובה, שהרי יום-הכיפורים הוא "זמן תשובה לכול"¹¹. וכידוע שעבודת יחידה שבנפש מתבטאת בתשובה עילאה¹², וכדלקמן: עבודת התשובה ביום-הכיפורים היא תשובה עילאה¹³, וזוהו גופא – הדרגה הכי נעלית שבתשובה עילאה¹⁴. וכמוכן גם מזה שתשובה זו באה לאחרי התשובה תתאה דחודש אלול¹⁵, ולאחרי עבודת התשובה דסליחות, ולאחרי התשובה עילאה דראש-השנה ועשרת-ימי-תשובה¹⁶.

תשובה זו (אינה על חטא וכו', אלא) "והרהר"¹⁷ תשוב אל האלוקים אשר נתנה¹⁸, דביקות הנשמה בשורשה ומקורה. ולכן תשובה זו (תשובה עילאה) היא דווקא בשמחה רבה¹⁹. וזוהי עבודה מצד יחידה שבנפש – דביקות הנשמה בשורשה ומקורה, "יחידה ליחדך", גילוי התקשרות הנשמה באלוקות.

ולכן עניינה של תשובה עילאה הוא התורה, וזוהו גופא ה"לוחות האחרונות" שניתנו ביום הכיפורים²⁰, תורה באופן ד"כפליים לתושייה"²¹, שהרי על-ידי התורה נעשה קוב"ה וישראל כולא חד²², "יחידך ליחדך". ועל-פי-זה יש לומר הדיוק בזה שיום-הכיפורים הוא "זמן תשובה לב"ה", כיוון שגילוי בחינת יחידה ביום הכיפורים הוא "לכול", כ"ה יהודים.

ותשובה עילאה זו (תורה) – יחידה, מגלה את בחינת היחידה שבנפש בכל הכוחות כולם²³, ועד שזה מקיף את כל האדם, גם הנהגתו בפועל בעשייה הגשמית. ועל-ידי זה נפעל גילוי בחינת יחידה שבעולם-הזה הגשמי. כנ"ל.

וזהו ביאור (באותיות השכל) בתורת הרב המגיד²⁴ [שהוא המקשר והממוצע בין הבעש"ט ואדמו"ר הזקן, שתורתם נזכרה לעיל; ולאחרי זה נהיה גם תורת אדמו"ר הזקן]²⁵ במאמר חז"ל²⁶ "דע מה למעלה ממך" – "דע" ש"מה שלמעלה" תלוי "ממך" ובך:

מכיוון שלכל יהודי ישנה בחינת יחידה המתאחדת עם "ניצוץ בורא", והיא תמיד בשלימות, ועד שפועלת ומקיפה את כל כוחותיו, כולל כוח עשייה הגשמית – אם-כן

- 11) רמב"ם הל' תשובה פ"ב ה"ו. וראה לקו"ש יוהכ"פ תשמ"ה.
- 12) לקו"ת ראה כו.א. שה"ש מט, סע"ב. ועוד. וראה שם נא.
- 13) לקו"ת תצא לו.ג. לו.ד. מאמרי אדה"ז תקס"ה (כרך ב') עמ' תתמא. סה"מ תרל"ו (כרך ב') עמ' שמש. עטר"ת עמ' תרכ ואלך. ועוד.
- 14) ולהעיר ששבת היא תשובה עילאה (אגה"ת פ"ו). ועפ"ז נמצא שיהו"כ, "שבת שבתון" (אחרי טו,לא. אמור כג,לב), היא תשובה עילאה שבתשו"ע.
- 15) סה"מ עטר"ת שם. וראה סה"מ תרל"ו שם.
- 16) ראה לקו"ת רדושים לשבת שובה סו.ג. סו.ד. סה"מ תרכ"ט עמ' שט. ס"ע שיג ואלך. תרס"ד עמ' שג ואלך.
- 17) קהלת יב,ז.
- 18) ראה לקו"ת בלק עד,א (ושם עה, ריש ע"ב).

שיש לו אב ואם' – לא ראיתיו. ובבית-הכנסת כאן אין נהגין כן"¹⁰⁵.

תפילת ערבית¹⁰⁶ והבדלה – בקיטל וטלית, אבל בכובע, והטלית על הכתפיים¹⁰⁷.

מי ששכח ואמר 'המלך הקדוש' או 'המלך המשפט' אינו חוזר¹⁰⁷, אבל אם אמר 'זכרנו לחיים' פוסק ומתחיל 'מלך עוזר', ואם כבר אמר 'זכרנו בספר החיים' – גומר תפילתו, ומתפלל שוב בתורת נדבה¹⁰⁸.

במוצאי יום-הכיפורים אומרים: 'גוט יום-טוב'¹⁰⁹. ובלויבאוויטש, באולם הקטן, הכריזו זאת¹⁰⁹.

מי שכבה נרו, ידליקנו שוב במוצאי יום-הכיפורים עד גמירא¹¹⁰.

צום יום-הכיפורים הוא כ"ו שעות¹¹¹, ויש להקל בזה ולצום קצת יותר מכ"ה שעות¹¹².

קודם הבדלה וקידוש לבנה צריך ליטול ידיו שלוש פעמים לסירוגין עד פרק הזרוע, כמו נטילת ידים שחרית ביום רגיל, אבל בלא ברכה. וגם הכוהנים שכבר נטלו ידיהם לנשיאת כפיים עד פרק הזרוע, אף אם נטלו אז לסירוגין, צריכים ליטול ידיהם כנ"ל¹¹³.

הבדלה – יין, נר, הבדלה. ומברכים דוקא על נר ששבת (שדולק מערב יום-הכיפורים).

ואם אין נר חוץ מזה שבבית-הכנסת, ידליק נר אחר ממנו ויברך על שניהם. ובבית מדליק עוד

נר מהנר ששבת בביתו ומברך על שניהם. ואם אין בביתו נר ששבת יביא מבית-הכנסת. ואם אי-אפשר, יברך על נר שהודלק מנר בית-הכנסת¹¹⁴.

כ"ק אדמו"ר מהור"י צ"נ"ע היה מדייק (רק בהבדלה זו) לעשות הבדלה בעצמו¹¹⁵.

בכל השנה אין נותנים לאחר לשתות מהשירים של כוס הבדלה (אלא אם-כן ברכו עליו ברכת-המוזן), מה שאין כן במוצאי יום-הכיפורים אפשר לתת¹¹⁶.

אחרי הבדלה מקרשים את הלבנה – בחגירת אבנט ובסידור [אבל לאו-דווקא בטלית וקיסל]¹¹⁷. ונכון לרחוץ את הפנים ולנעול נעליים לפני כן¹¹⁷.

במוצאי יום-הכיפורים – סעודה חשובה¹¹⁸. עריכתה בהחובה, ממשכה גשמיות על כל השנה¹¹⁹. טובלים פרוסת המוציא בדבש¹²⁰, אבל על השולחן שמים גם מלח¹²¹.

אין מברכים "שעשה לי כל צרכי", אלא למחרת בכרכות-השחר¹²².

הערב מתעסקים או על-כל-פנים מדברים על-דבר עשיית הסוכה¹²³. ואמר הרבי: "רוב ישראל – ואני בתוכם – אינם נזהרים בזה במעשה בפועל, ויוציאים גם עתה ידי חובת העניין על-ידי דיבור בזה"¹²⁰.

באחת השנים ראו שהרבי חוזר הביתה הערב,

105) אג"ק ח"יג עמ' רכ. זאת למרות שבעבר, הקפידו אג"ש על כך (הרה"ח רשי"ח סלמן ע"ה) – 'אוצרי עמי רמה. 106) המתפלל במניין מנוטח אחר, ומייד אחרי יתקבל מתחילים ערבית – לכאורה עליו לסיים תחילה את יאין כאלוקינו, 'עלינו, יאל תירא' ואך צדיקים, וט' פרקי התהילים, ורק אחר-כך יתחיל להתפלל ערבית – למרות שעל-ידי-הוא מפסיד את הקשר בין 'ברכו לברכות ק"ש (ראה שו"ע אדה"ז סי' נד ס"ג. משניי סי' רלו ס"ק א). זאת ע"פ מנהגו שאין 'ימהפכן הצניורות', וק"ו כאן, שהרי תפילת ערבית שייכת כבר ליום הבא. 107) עניית עמי ק"ח ס"ק א. דה"ח סי' לג. מו. עב. 108) קצוה"ש סי' כא ס"ד ובבדה"ש שם ס"ק ט. 109) סה"ש תרצ"ו עמ' 155 (כאחד מהמהנהגים המקובלים, שיש להם יסודי). 110) מטי"א סי' תרי ס"ו, ועייש עוד. 111) סה"ש תשי"ה עמ' 21: 'יהטעם ידועי'. והעיר הרבי שם: 'יכנגד שם הוי"ה – מרשימות שיחות כ"ק מו"ח אדמו"ר".

ונמצא בירשימותי ד' עמ' 18, עייש. 112) אג"ק ח"י עמ' רצז (ע"פ המכתב המקורי, הגרש המופיע בו אחר תיבת "שלידי", הוא סה"ד. וא"כ, תיבה זו משמעה: לדעת הרבי). 113) לצורך שלילת התפשטות הטומאה לאחר סור קדושת היום – לקו"ש ח"ט עמ' 386. 114) שו"ע אדה"ז סי' תרכד ס"ה"ו. 115) 'אוצרי עמי רמת. וראה במכתבו של הרה"ח הרי"ל ש"י גרונר ביכפר חבי"ד, גיליון 918 עמ' 94. 116) ראה אופני הנהגה שונים ב'אוצרי שם. 117) לוח כולל-חבי"ד. 118) שו"ע אדה"ז שם ס"ט, 'המלך במסיבו ח"א עמ' רמו. וראה 'אוצרי עמי רנ. 119) לשמע-און עמ' 145 בשם כ"ק אדמו"ר מהור"ש"ב נ"ע. וראה 'אוצרי עמי רנא. 120) סה"ש תשי"ח ח"א עמ' 41. וראה 'רשימותי שם. 'המלך במסיבו ח"א עמ' רנא, ועוד.

ב'סדר העבודה' עמד הרבי, וישב לאמירת פיוט "כאוהל הנמתח".

"אתה כוננת" צריך הש"ץ לומר כך: לצעוק 'אתה', להפסיק קימעה, ואחר-כך להמשיך ולומר "כוננת עולמך..."⁹⁴.

"מה שאומרים בסדר עבודה... 'חטאו, עוו, פשעו... בני ישראל' – אנו מדמין עצמנו כאילו אנחנו אותן 'בית ישראל', ויפה עושים המכים על ליבם כדרך שעושים באמירת 'אשמנו'⁹⁵.

לאמירת 'והכהנים' עמד הרבי ממקומו.

הוראת כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ לכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו: בכריעה – תחילה כריעה על ברכיו וגודלי רגליו. אחר כך, על גודלי ידיו, והשתחוואה (מתרומם מברכיו. במצחו מגיע עד הרצפה, ונשאר עומד על אצבעות רגליו וגודלי ידיו)⁹⁶.

בין תפילת מוסף לתפילת מנחה מפסיקים, אם אפשר, לכל הפחות שלוש רבעי שעה⁹⁷.

קריאת התורה במנחה – בנגינת הטעמים הרגילה⁹⁸.

זמן תפילת 'נעילה' מתחיל כשהחמה בראש האילנות, היינו קרוב לתחילת השקיעה⁹⁹.

לפני 'אשרי' פותחין את הארון⁹⁹, ונשאר פתוח עד אחרי התקיעה¹⁰⁰.

בחצי קדיש שלפני תפילת נעילה ובקדיש

תתקבל שאחריה, אומרים "לעילא ולעילא מכל"⁹⁷.

בנעילה אומרים "חתמנו" (בתפילה וב'אבינו מלכנו', במקום "כתבנו"), "וחתום" (במקום "וכתוב"), "ניזכר וניחתם" (במקום "ניזכר וניכתב").

אומרים "היום יפנה" גם אם כבר העריב היום⁹⁷.

כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נהג לומר "ואוצרך הטוב לנו – תפתח", עם הפסק לפני תיבת "תפתח", ו"לנו" נמשך למעלה¹⁰¹.

באמצע קדיש תתקבל, אחרי 'דאמירן בעלמא ואמרו אמן', מנגנים 'מארש נפוליון'¹⁰², ואחר-כך תוקעין תקיעה אחת⁹⁷.

מעיקר הדין, מותר לתקוע אפילו בין השמשות¹⁰³. אבל כמה פעמים אירע בבית-המדרש של כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, שהש"ץ

סיים תפילת נעילה לפני צאת הכוכבים, והאריך כ"ק אדמו"ר בניגון "אבינו מלכנו" וניגון מארש נפוליון עד צאת הכוכבים¹⁰⁴.

ומאחר שהמון העם סומכים על התקיעה ומסיימים מיד אחריה את הצום, יש להזהר

בכל מקום שלא לתקוע לפני צאת הכוכבים.

מוצאי יום-הכיפורים:

כתב כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו: "המנהג 'שהש"ץ במוצאי יום-הכיפורים צריך להיות מי

שרבים נוהגים כן... אפילו לא מספר (מ בחיריק פ' במקץ) ניכר כלל. ובדבר הרגיל ונעשה בפרסום, לא ראינו – ראייה (למרות נוסח עלינו בקול, ואז אומרים זאת הציבור בלחש (אמנם במהרי"ל ובד"מ שיי"ל לאחורונה מכת"י ודפוסים ראשונים לא הביאו כלל נוסחא כזו – שמקורה בתיקון השער הכולל פמ"ג ס"ק יג – אלא כהנוסח בקצת מחזורים ובמהרי"ל שדחה שם, שכאשר הקהל אומר הוא אלקינו, יאמר הש"ץ פסוקים אלו. ואולי היה המנהג שלאחר שהש"ץ סיים לאומר בקול, אומרים זאת הציבור, ואז יאמר אותן פסוקים. וע"ע).

94 סה"ש תשי"ד עמ' 26-25.
95 שו"ע אדה"י סי' קיג ס"ו ס"ג.
96 וישמות' ד' עמ' 10. וראה 'אוצרי עמי קלב'.
97 ספר'המנהגים עמ' 59.

98 ראה בשה"ש תורת-שלום עמ' 35, שלתפילת נעילה מקבל כל אחד מישראל מלמעלה כוחות מחודשים לגמרי, כוחות גשמייים ומכל'שכן רוחניים, עיי"ש.

100 ספר'המנהגים עמ' 64. לוח כולל-חבי"ד.
101 שמועות וסיפורים: ח"א עמ' קז, וכך מופסק ומוסבר גם בשה"מ תרפ"ז ס"ע כא. ובלקו"ד ח"א דף נט"א, איתא מהאי-טעמא לעשות אתנחתא אחר תיבת 'ואוצריך'.

102 ספר'הניגונים, ניגון קט.
103 שו"ע אדה"י סי' תרכ"ט ס"א.
104 'אוצרי עמי רמב', והוא מלוח חבי"ד תשנ"ג.

מובן (ובאופן של ידיעה "דע"), נוסף על ההבנה בשכל (חכמה ובינה) מדוע "מה שלמעלה" (אצל הבורא) זהו "ממך", כיוון שכל הפעולות הן "ממך" (אפילו פעולה בעשייה הגשמית) הכל נובע מבחינת יחידה, המאוחדת

התשובה ביום-הכיפורים היא בדרגה הכי גבוהה שבי"תשובה עילאה" שהרי היא באה לאחר התשובה החדש אלו"ל ופליחות וראש-השנה ועשרת-ימי-תשובה

עם ניצוץ בורא. במילים אחרות: בראש-השנה נמשכת המשכה חדשה מבחינת יחידה שלמעלה

(בחינת תענוג בכוחות הנפש³⁰), וזה נמשך למטה מטה, עד להעולם-הזה הגשמי.

וזה נפעל על-ידי עבודת האדם ["ממך"], על-ידי זה שיהודי ממליך את הקב"ה בראש-השנה ("תמליכוני עליכם"³¹) בתור "מלך ישראל"³², "מלך על כל הארץ"³³, גילוי מלכותו

יתברך בכל העולם כולו, כך שבכל העולם נרגש יחידו של עולם (יחיד דלמעלה).

וזהו כמו שאדם הראשון פעל ביום בריאתו (בראש-השנה הראשון), שהזמין את כל הנבראים (דומם, צומח, חי) – "בואו נשתחוה

ונכרעה נברכה לפני הוי' עושינו"³⁴. ופעולתו זו נעשתה בכוח היותו דומה ליחידה של מעלה (יחידו של עולם) – "אדם" על-שם "אדמה לעליון"³⁵, "נברא אדם יחיד"³⁶, "הן האדם היה

ועל-פי זה מובנת יכולתו של יהודי לפעול גילוי בחינת יחיד שלמעלה (עצמותו יתברך) בכל העולם על-ידי גילוי בחינת יחידה שבנפשו, שהיה אם פעולה גשמית (ואפילו דבר קטן) של יהודי בעולם-הזה למטה פועלת למעלה (כיוון שכל פרט ופעולה של יהודי נובעת מבחינת יחידה שבנפשו), על-אחת-כמה-וכמה שעצם גילוי בחינת יחידה שבנפשו, שזה גופא הוא גילוי "ניצוץ בורא" (המתאחד עם הניצוץ נברא, בחינת יחידה) – פועל גילוי בחינת יחידה שלמעלה (בעולם-הזה הגשמי).

ד. ויש לומר עוד תוספת ביאור בעניין התגלות יחידה ביום-הכיפורים על-פי ביאור אדמו"ר האמצעי²⁸ בעניין ראש-השנה:

בראש-השנה חוזרים כל הרברים

27 אבות פ"ב מ"א.
28 סידור שער התקיעות ד"ה להבין עניין תק"ש עפ"י כוונת הבעש"ט.
29 ראה פ"ח ושער הכוונות שער ר"ה. סידור האיזו"ל במקומו. וככ"מ. לקו"ת ניצבים נא.ב. ובכ"מ.
30 ראה אמרי-בינה שער הציצית פ"ד. פי"ח. פכ"א. תו"ח לך צה, ג' ואילך. סה"מ תרס"ג עמ' כד ואילך, וראה רמ"ז (לוח"ב מ"ב, נדפס במק"מ קמ"ז). הובא בשה"מ שם עמ' לח) שיחידה היא פנימיות עתיק.
31 ר"ה ט"ז. א. לר"ב.
32 תפלת מוסף דר"ה (ברכת מלכות) מישעיה מד, ו.
33 תפילת העמידה דר"ה (חתמת ברכת "אלוקינו כו' מלך כו'"), וכן בקידוש ובברכת ההפטרה.
34 תהילים צה, ה. פדר"א פי"א. זהו ח"א רכ"א.ב. ח"ג ס"פ אמור. וראה גם תקו"ז תנ"ו (צ.ב).
35 ס' עשרה מאמרות מאמר אם כל חי ח"ב פל"ג. של"ה ג.א. כ.ב. רסח"ב, שח"ב. ועוד.
36 משנה סנהדרין לו, א.

כאחד ממנו³⁷.

ויש לומר, שזה שבראש-השנה ניתן הכוח לכל יהודי להמשיך ולגלות בעולם-הזה הגשמי כולו בחינת יחידו של עולם – נמשך מאדם הראשון.

וכמבואר בדרושי הצמח-צדק³⁸ ואדמו"ר מהר"ש³⁹ בעניין "את ה' האמרת היום גו' וה' האמירך היום"⁴⁰, ש"ה' האמרת" זהו עניין "אמרנו לפני מלכות כו' שתמליכוני עליכם"⁴¹ בראש-השנה ("היום"⁴²). וזוהו ("האמרת", "האמירך") ג' פירושים: לשון רוממות שבה ותענוג, לשון דיבור, לשון לבוש.

והעניין בזה: "היום" (בראש-השנה) מעוררים בני-ישראל ("האמרת" מלשון) תענוג דלמעלה (בחינת יחידה), שהרי, בכדי שתהיה התחדשות רצון למלוכה בראש-השנה, צריכה להיות בתחילה המשכת (פנימיות) התענוג למלוכה (כמבואר בסידור הנ"ל), ואחר-כך צריכה להיות המלוכה בפועל, ולזה צריך להיות בריאת העולמות. והסדר בזה הוא שמבחינת התענוג נמשך בבחינת הסובב, מקיף ("האמרת" מל' פבוש), ואחר-כך בבחינת ממלא, פנימיות ("האמרת" מל' דיבור), בניין עולם הדיבור, ועד – לעולם-הזה הגשמי.

ועל-ידי זה נעשה "וה' האמירך היום", הקב"ה נותן סיעתא דשמיא למעלה מדרך הרגיל בכל פעולות בני-ישראל, ובג' עניינים הנ"ל: החל מהמשכת היחידה (תענוג), ומזה

נמשך לבחינת סובב וממלא, ובפשטות – בכל ענייניהם הגשמיים, וכידוע שעיקר הדין בראש-השנה הוא על דברים גשמיים⁴³.

ד. והנה, מבואר בליקוטי-תורה⁴⁴ שיום הכיפורים "נקרא גם-כן ראש-השנה", ראש-השנה בבחינת פנימיות. ומזה מובן ששלימות ההמשכה בפנימיות בכל ענייני ראש-השנה, כולל (העניין העיקרי) גילוי בחינת יחיד שלמעלה בעולם-הזה הגשמי – היא ביום-הכיפורים.

וכמבואר בכמה מקומות⁴⁵ שגמר עיקר ושלימות ההמשכה דבניין המלכות בראש-השנה [על-ידי ג' העניינים דמלכויות וזכרונות ושופרות: ממלא, סובב ומצמיתו יתברך שלמעלה משניהם, ויש לומר שזהו כנגד ג' העניינים הנ"ל ד"האמרת"] היא ביום-הכיפורים, כיוון שאז היא "אמיתית הגילוי דלעתיד", בחינת עונג העצמי (שנעלה מאכילה ושתיה, בדוגמת עולם-הבא ש"אין בו לא אכילה ולא שתייה"⁴⁶) – גילוי בחינת יחידה למטה.

(קטעים מברכת כ"ק אדמו"ר בערב יום-הכיפורים היתשמיז, בבית-הכנסת, לאחר תפילת מנחה – בלתי מוגה; יתורת-מנחם – התועודיות היתשמיז כרך א עמ' 113-118)

37 ראה גם רמ"ז לוח"ב לבב, זח"ב רלא, א. פענח רוא ס"פ נצבים. לקו"ת תבוא מא.ג. שם ר"פ נצבים.
38 לקו"ת דרושים לר"ה נטב, – מהגהות מיימוניות הל' תשובה פ"ג אות א בשם הרמב"ן.
39 שם נח, סד, א.
40 המושך תרס"ו בסופו (עמ' תקמו) – הוצאת קה"ת, תשל"א ושל"א (ז).
41 ברכות ז, א.

37 בראשית ג, כב. וראה מגלה עמוקות אופן קעה.
38 אוה"ת תבוא עמ' תתרנו ואילך. תתרטט ואילך. תתרפ ואילך. וראה גם הוספות לאוה"ת דברים כרך ד עמ' א'תתקטז.
39 סה"מ תר"ל ע' רצ ואילך. וראה גם ד"ה את ה' האמרת דליל ערב ר"ה תשמ"ז.
40 תבוא כו, זי"ח.

אין מברכים "שעשה לי כל צורכי"⁸⁴.

"כל מי שמכוון בעת התחלת אמירת 'אדון עולם' – כתב ר' יהודה חסיד ורב האי גאון ורב שרידא גאון – "ערב אני בדבר שתפילתו נשמעת, ואין שטן מקטרע על תפילתו, ואין לו שטן ופגערע בראש-השנה ויום-הכיפורים בתפילתו, ואויביו נופלין לפניו"⁸⁵.

בפתיחת הארון להוצאת ספר-תורה אומרים שלוש פעמים י"ג מידות, ואחר-כך "דיבוננו של עולם", ככתוב במחזור.

קוראים בתורה, חוץ מן המפטיר⁸⁶, בניגון המיוחד לימים הנוראים, וכן גם באמירת 'יעוורו', קריאת העולים לתורה, ברכות התורה, ו'מי שבידך'.

בהזכרת נשמות אומרים "בן/בת פלונית"⁸⁷. מי שיש לו אב ואם – יוצא מבית-הכנסת בזמן הזכרת נשמות⁸⁸. אבל (רח"ל) בשנה הראשונה למות אביו או אימו, נשאר בבית-הכנסת, אבל אינו אומר 'יזכור'⁸⁹. אחר-כך אומרים "אב הרחמים". גם מי שאינו מזכיר נשמות יכול לומר "אב הרחמים"⁹⁰.

תרכ"א סי"ז, שהלויים נוטלים רק עד סוף קשרי אצבעותיהם) וראה אלף-למטה תרי"ג ס"ק ט, שבת המועדים עמ' 50 ושי"ן.
גם בנטילת ידיים שחיות יטלו הכהנים עד פרק הזרוע (כדת הקיצור שו"ע סי' קלג סי"ז – הוראת הרב, 'אוצרי עמי ריו'. וראה דיון בזה בקובץ 'הערות התי' ואנישי כפר חב"ד', גיליון קעב עמ' 28-31), ומימי ישובו ויטלו ידיהם לסירוגין במצאי יוה"כ"פ (לקו"ש סם).

84 סידור אדה"ז. ראה סקירה בנושא זה בס' 'חקרי מנהגים', עמ' קפה, ושי"ן.
85 ד"ה אדון עולם תשי"ג סו"ס א – ספר המאמרים תשי"ג עמ' 11 "איאת בספר אליה רבא סי' מו ס"ק טו בשם המהרש"ל ז"ל "מצאתי, כל מי...". (תודה להרה"ח ר' ליפא שי קורצווייל מנחלת-ה'ר-חב"ד).

86 ודלא כמנהג העולם, 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' רכ.
87 סידור יתורה אורי עמ' 259, 'המלך במסיבו חייב עמי קסו. כה"ח סי' רפד ס"ק לו ע"פ זוהר ח"א פד, א.
88 קיצור שו"ע קלג, א. ולכאורה גם מי שיש לו הורים ונפטר לו רחיל בן או בת נשאר לומר 'יזכור', ועכ"פ כאשן אחרים שיאמרו עבורם, ועיין.

89 הוראת הרב בחוברת 'תוכן עניינים' – לה"ק – גיליון נו, חג הסוכות תשכ"ה (והיא 'משנה אחרונה' כלפי המובא בשיעור הלכה ומנהגי יו"ד עמ' שפג' לומר באופן שלא יהיה

אם יש מילה בבית-הכנסת, מלים קודם 'אשרי'. ומברכים על הכוס ומטעימים לחינוך הנמול, חוץ ממה שנותנים לו לטעום כשאומרים "בדמייך חיי". אם המילה מחוץ לבית-הכנסת – יחזירו את ספר-התורה לארון הקודש לפני שיוצאים⁹¹.

ונתנה תוקף: הש"ץ מתחיל, והציבור אומר עד "את גזר דינם". אח"כ הש"ץ אומר בקול מ"כבקרית" עד סוף הקטע, והציבור מתחיל "בראש השנה" עד "ומי ירום". אז אומר הש"ץ בקול את כל הקטע, ובסיימו אומרים הש"ץ והציבור יחד בקול רם "ותשובה... הגזירה". שוב אומר הציבור "כי כשמך... וכחלום יעוף", והש"ץ אומר (או על-כל-פנים מסיים) את הקטע בקול, ואז אומרים הש"ץ והציבור בקול רם "ואתה הוא... וקיים", ואז אומרים הציבור "אין קצבה" עד גמירא כשהש"ץ מסיים את הקטע בקול מתחיל הש"ץ "כתר"⁹².

מכנינים מגבות וכדומה כדי לפודסן, להפסיק בין פני המשתחוים ב'עלינו'⁹³ וב'הכהונים' לבין הקרקע.

ניכר", וחבל שנשטטה שם), הובאה בשלימותה ב'אוצרי עמי רכ"ב.
מי שכבר סיים י"ב חודשי אבלות (כיוון ששנת תשס"ג היתה שנה מעוברת) אך טרם הגיע היארצייט שלו, בקובץ 'הערות ובאורים – אהלי תורה' (גיליון שמש עמ' י') סיפר התי"ר ישראל-מרדכי הלוי קאזנינסקי שהיתה אצלו שאלה זו, ובחודש אלול תשמ"א שאל זאת את הגר"י לנדא ע"ה, שענה לו ששאלה זו היתה גם אצלו ושאל את כ"ק אדמו"ר מהרש"ב ני"ע, ופסק שצריך לומר 'יזכור'.

90 הוראת כ"ק אדמו"ר מהור"י"צ ני"ע – 'המלך במסיבו חייב עמי נח. ושם, שפעם בשנת תשי"ז הורה הרבי למוכר הר"ל שי גורנו שיאמר זאת.
91 לוח כולל-חב"ד, ע"פ שו"ע אדה"ז סי' תרכ"א ס"ה. (משי"כ שם לומר איזה מזמור, צ"ע, שהרי הש"ץ אומר פסוקי ידעתי... לפני הקדוש).
92 המתפלל בניגון (נוסח פולין) שאומרים 'כתרי בכל תפילות היום, לכאורה יענה עמהם כנוסחתם, ע"פ פשוט לשון הארז"ל 'לומר כל נוסח הקדושה עם השי"ך מלה במלה' (שו"ע אדה"ז סי' קכה סו"ס א. וראה בס' תפסק בתפילה עמ' פ. וע"ע בשו"ת יביע אומר ח"ו חאו"ח סי' י" סוף אות ד).
93 הנה 'עלינו' הוא חלק בלתי-נפרד מהתפילה (וכשי"כ ברי"ה), ולפלא שנפוץ שלאחר הכריעה הש"ץ והציבור

יש להכריז בבית-הכנסת, שאלו שברכו 'שהחיינו' בשעת הדלקת הנרות – לא יברכו עתה.⁷⁰

מחזירים את ספרי-התורה וסוגרים הארון.

תפילת ערבית:

"ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" – אומרים בקול רם.⁷¹

אחר עלינו – קדיש יתום, ארבעה מזמורי תהילים א-ד (באמירת שמות הוי"ה שבהם, מכוונים שניקוד כל שם הוא כמו בתיבת 'בברית', כנדפס במחזור), קדיש יתום. כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו הנהיג לומר אחר-כך את כל התהילים (והתחילו שוב מתחילתו).⁷²

קריאת-שמע שעל המיטה – כמו בשבת ויום-טוב. 'ברוך שם...' – בקול רם. אין אומרים תחנון ועל חטא.⁷³

קודם השינה אומרים תשעה מזמורי תהילים: כבד-קלב.⁷⁴

מי שצריך לאכול ביום-הכיפורים,⁷⁵ אינו מקדש ואינו צריך לבצוע על לחם משנה. אבל אומר בברכת המזון 'יעלה ויבוא', ואומר "ביום-הכיפורים הזה, ביום סליחת העון הזה,

ביום מקרא קודש הזה".⁷⁶

מחנכים את הילדים (בנים ובנות) – הבריאם מגיל תשע והכחושים מגיל עשר – להתענות לשעות. ובזמננו אין מדקדקים שיתענו בני שתי-עשרה ובנות אחת-עשרה כל היום.⁷⁸ מה שנהגו המון העם לענות את התינוקות בליל יום-הכיפורים ואף כשצריכים לאכול מונעים זאת מהם – טעות היא בידם.⁷⁹ ילדים הזקוקים לאכילה ביום הקדוש, יש להשיג עליהם שלא יאכלו אכילה גסה, ושיברכו כרין.⁸⁰

היוצא לבית-הכנסא בליל יום-הכיפורים אחר התפילה, ייגע במקומות המכוסים כדי שיצטרך ליטול ידיו עד סוף קשרי אצבעותיו ולברך "אשר יצר" בידיים טהורות. אבל ביום, די בכך שעשה צרכיו, אף לקטנים, כדי ליטול כאמור, מכיוון שצריך להתפלל אחר-כך.⁸¹

שחרית:

יטול ידיו רק עד סוף קשרי אצבעותיו. לאחר שניגב ידיו, מעביר המגבת על-גבי עיניו, להעביר מהן חבלי שינה. אם עיניו מלוכלכות, מותר לרחצן להעביר הלכלוך ולא יותר.⁸² הכוהנים נוטלים ידיהם עד פרק הזרוע.⁸³

72 שם ס"ט.

73 'יאצרי עמי ריב' [בסי' שבח-המועדים עמ' 46 הביא שהוא מנהג ותיקין, משליה מסכת יומא], ושם: שהרבי היה יושב במקומו ומסיים התהילים עם הציבור, ובסיימו, נעמד ואמר 'היי'ה רצון' שלאחר אמירת תהילים בשבת ויו"ט. [הני"ל מסר: לפעמים ראו שעמד ופתח הסיידור, וקרא ק"ש שעל המיטה עם הפרקים שלפני השינה, ואז יצא מביהכ"נ]. בצאתו, כמדומה שאינו מאחל 'ימר חתימה טובה' וכדומה. 74 ספר-המנהגים עמ' 59. במחזורים דלהן בהערה הבאה, נדפס לומר נוסח 'ירבון העולמים' בסוף ק"ש, ואכן י"א (בשם הרה"ח רשי"ח קסלמן ע"ה) זאת גם בשבת ויו"ט, מפני שהזכרת העון שם אינה אלא סיפור דברים, כיוון שאין משכמים לתיקון חנות, צ"ל עד יובבטח, ואח"כ כנראה: "כי אתה... שומע תפילה", ואולי גם פסוק 'יתורה ציונה...' אבל מסתמא לא 'יאעירה שחר'.

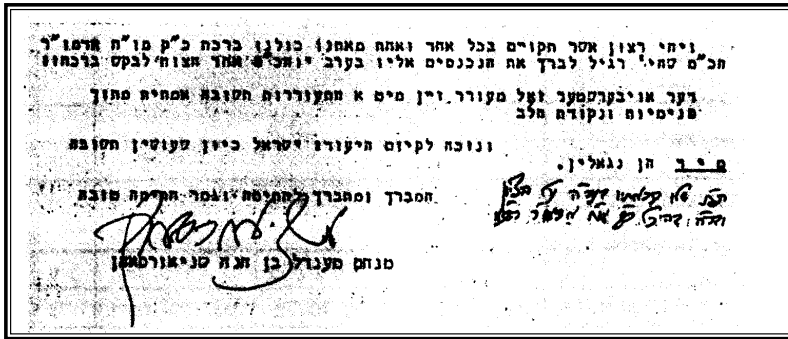
75 ספר-המנהגים עמ' 54. משמעות 'קודם השינה' (ולא 'קודם קריאת-שמע שעל המטה') היא, לכאורה, בזמן הקרוב ביותר לשינה (לפי אדה"צ שאין מפסיקין במאומה בין ברכת 'המפיל לשינה'). ובמחזוריה, הוצאת קה"ת כפר-חבי"ד, ימי הסליחות תשמ"ז ושלאח"י, נדפסו המזמורים

הללו לפני ברכת 'המפיל'. וראה לעיל הערה 73. 76 לענין שיעורי (כמויות וזמני) אכילה ביום-הכיפורים – ראה 'שיעור מקוה' עמ' קפא. מדות ושיעורי תורה עמ' רמט. ומאחר 30 סמ"ק אינם 30 גרם (ראה קובץ יגדיל' תורה, ברוקלין, גיליון סה סימן סד), הרי מוצע-הצפיפות בלחם לבן הוא 0.4 (12 גרם), בלחם אחיד 0.6 (18 גרם), וניתן ורצוי לדחוס את הלחם וכדי לכלי-המדידה ככל האפשר. ובפירות וירקות המשקל שווה בערך לנפח. 77 שו"ע אדה"צ סי' קפ"א; תרי"ח סי"ח (בשער-הכולל פליד סי"ט כי שבסידורו פסק שלא לומר זאת, אבל בפסקי הסיידור אות קפה נחלק עליו). ואם שכן לומר 'יעלה ויבוא', וזכור אחר שסיים ברכת 'בונה ירושלים' – לא יחזור (קיצו"ע סי' קל"ג סי"ח. משני"ב סו"ס זה). 78 שו"ע אדה"צ סי' תרטי"ז סי"ה וסי"א. 79 אף-המגן למטי"א סי' תרטי"ז סי"ק ה. 80 אי"ק אדמו"ר מהר"י"צ ח"ז עמ' ב. 81 שו"ע אדה"צ סי' תרי"ג סי"ד ה. 82 שם סי"ב. לענין נטי"י – גם ספר-המנהגים עמ' 59, וביאורו באי"ק ח"ג עמ' קמ"ו. 83 לקו"ש ח"ט סי"ע 386, ממטי"א תרי"ג סי"ח (ובסי'

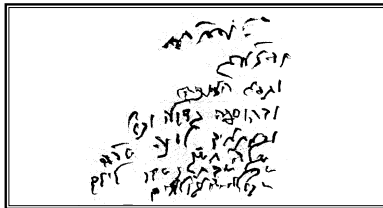
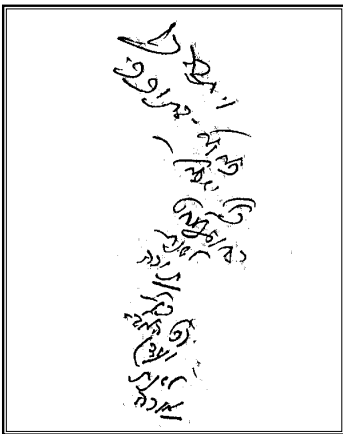
"ויתברכו כל אחד ואחד בתוככי כלל ישראל"

מובאים בזה כמה מברכות (והתייחסויות) כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, לכלל ולפרט לרגל השנה החדשה

מאת הרב מרדכי-מנשה לאופר

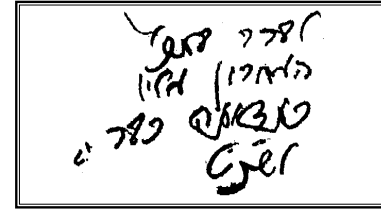

סיים מכתב של הרבי ובו ברכה שנכתבה בין ראש-השנה ליום-הכיפורים תשי"א (השנה הראשונה לנשיאות). ובכתי"ק: הפי"נ שלו קראתינו בערי"ה על הציון וברי"ה בהיכל כ"ק מו"ח אדמו"ר הכי"מ

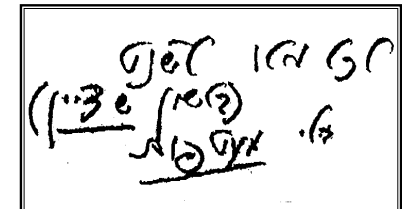

מענה הרבי על דו"חות וכיו"ב בו מודגשת מעלתה של קביעות ראש-השנה בשבת-קודש: נתי' ות"ח ת"ח, והזמ"ג, ותהא המשכה ובהוספה גדולה וכו' וכמתאים לשנה שרי"ה שלה בש"ק שכל שבת נאמר ליום שכולו... העולמים

מענה כללי-פרטי של הרבי בעשרת ימי-תשובה: ויתברכו כאו"א – בתוככי כלל ישראל – בחוגמח"ט [=בחתומה וגמר חתימה טובה], לשנת תורה כו' (כל האי"ב - ועד) לשנת אורה

הרבי כותב לימזכירות:
לברר במכ"י האחרון אליו
וכמדומה כבר יש לשניט

הוראות הרבי לימזכירות בקשר למכתבי ה"לשנה
טובה" ששיגר הרבי מדי שנה לאנשים שונים:
כל אלול לשניט (בלשון שצ"ן) בלי מעטפות

מינוי ל"התקשרות"

ניתן לקבל את גיליון "התקשרות"
שירות הביטה באמצעות הדואר.

מינוי לשנה: 177 ש"ח (ב-4 תשלומים).
מינוי לחצי שנה: 88 ש"ח (ב-2 תשלומים).

את השם, הכתובת והתשלום יש להעביר לפי הכתובת:
"התקשרות", מחלקת המנויים, ת"ד 14 כפר חב"ד 72915

לנגן 'אבינו מלכנו', ואחר-כך אמרו את תשעת
מזמורי התהילים קטור-קבג שקודם כל-נדרים.⁶⁵
פוחתין הארון, ומצויאים לפחות שלושה
ספרי-תורה.⁶⁶ ומצווה גדולה לקנות חזוקת
'ספר ראשון'.⁶⁷ כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו נהג
להחזיקו.⁶⁸

שני אנשים כשרים פונים עם ספרי-תורה
למקום הש"ץ (המצטרף לבית-הדין). עומדים
עם ספרי-תורה בסמוך לו, ואין מקיפין את
הבימה, ואין עומדים איתם על הבימה.⁶⁹

מתחילים: "ה' מלך, תגל הארץ".

"על דעת המקום... בישיבה של מעלה" צריך
הש"ץ (בלבד) לומר בקול נמוך, אך באופן
שהעומדים סביבו, שהם בית-דין, ישמעו.⁷⁰

פסוק "אור זרוע" – פעם אחת ובקול רם.
כל-נדרים: גם הקהל אומר זאת בלחש (אך
באופן שישמע לעומדים בסמוך), עם הש"ץ.⁷¹

"ויאמר ה' סלחתי כדברך" – אומר הקהל ג'
פעמים ואחר-כך הש"ץ ג' פעמים.⁷²

הש"ץ מברך 'שהחיינו' בקול רם, והקהל
מברך כל אחד לעצמו בלחש, ויזוהרו לסיים
קודם שיסיים הש"ץ כדי שיוכלו לענות אמן
אחר ברכתו.⁷³

(ר"ח"ל) בשנת האבלות – ילבשנו.⁷⁴ אין
להיכנס בקיטל לבית-הכיסא.⁷⁵
מתעטפים בטלית כנהוג, ומברכים עליו
לפני השקיעה.⁷⁶
נועלים נעלי בד, גומי וכל סנדל שאינו של
עור, ודלא כהמחמירים בזה.⁷⁷

לפני ההליכה לכל-נדרים – ברכת הבנים
והבנות.⁷⁸ כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו נהג לברך
אז את תלמידי הישיבה, כשהוא לבוש בקיטל
ובטלית.

כ"ק אדמו"ר מהורש"ב בירך את נכדו,תו,
כשדיו למעלה מראשה של כל אחת ואחת.⁷⁹
רבתינו נשיאנו היו מברכים בנוסח
"יברכך".⁸⁰

אם יש שהות, יאמר כל אחד לעצמו (לפני
פרקי התהלים שקודם כל-נדרים) וידוי –
'אשמנו' ו'על-חטא', וכן נהגו רבותינו
נשיאינו.⁸¹

יום שני

י' בתשרי, יום-הכיפורים

אין מדקדקים לומר כל-נדרים מבעוד יום.⁸²
לפעמים, היה מורה כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

62 שם עמי קצה, ומציין לשיחת ליל שמח"ת ושי"פ
בראשית (ב) תשד"מ, עיי"ש.

63 לוח כולל-חב"ד, משו"ע אדה"ז סי' תרו ס"ו ב, למרות
שלא נדפס במחזור. אדמו"ר מהורש"ב היה מאריך קצת
בוידוי זה (ירשימות' ד, עמ' 17). הרבי היה אומר זאת
בקביעות (הרה"ח ר' ישראל-צבי שי גליצנשטיין).

אין אומרים 'תפילה זכה', יוצרי עמי ר.

64 שם עמי רב, למרות האמור בשו"ע אדה"ז סי' תרי"ט
ס"ד.

65 שם עמי רבי'ג. פעם אחת הורה הרבי לנגן יופרצת'
(הנייל).

66 'המלך במסיביו חייב עמי כא.

67 סידור אדה"ז. וביהמלך במסיביו שם עמי כב, שניתן
לסדר 'מכירה פומבית' גם על שאר הספרים.

68 קובץ יגדיל תורה (נ.י.) גיליון ב עמ' נב בשם הרבי.

69 שו"ע אדה"ז סי' תרי"ט ס"ג.

70 ספר-המנהגים עמ' 63.

71 שו"ע אדה"ז שם ס"ח.

אלא לפי הטעם שכבר נתעורר השנה בתשובה, עיי"ש).

56 'אוצרי עמי קצח.

57 שו"ע אדה"ז סי' כא ס"ג.

58 ראה פסקי הסיידור אות מב. ואין מסירין אותו בליה,
מפני שהדבר ידוע שאין מתכוונים לשם ציצית, אלא כדי
להידמות למלאכים – עיי"פ שו"ע אדה"ז סי' יח ס"ד.

59 'אוצרי עמי קצו, מספר מאמרי אדה"ז הקצרים עמי שלו
(לענין יו"כ), וספר-המנהגים עמי 46 לענין תשעה באב
(נדפס לראשונה בסוף רשימות הצי"צ על מגילת איכה,
ברוקלין תשי"א). וצ"ע שנשמט ממנהגי אלול ר"ה ויו"כ
שנדפסו לפני-כן בשלהי תשי"ט (סה"מ תשי"ט עמ' 232). ולפי
הטעם (כנפסק בשו"ע אדה"ז תרי"ד סו"ס ג) שמנעל אינו
אלא של עור דווקא, לכאורה אין להחמיר גם בנעל מחומר
פלסטי דמוי-עור (למרות שמגן על הרגל כמו עור ממש)
הנפוץ בזמננו, כל עוד איננו מכליל עור ממש (ומשום מראית-
העין לא שייך בזה, כיוון שהדבר ידוע לכל, וכמו בענין
נקניקי סויה בחלב וכו').

60 ספר-המנהגים שם.

61 'אוצרי עמי קצד.

ל"ט מלקות קלות ברצועה של עגל. הנלקה – מוטה, ופניו לצפון³⁹. סדר ההלקאה: על כתף ימין, על כתף שמאל ותחתיהם באמצע⁴⁰, וחוזר חלילה. המלקה והנלקה שניהם אומרים שלוש פעמים פסוק 'והוא רחום'⁴¹, בכל הלקאה אומרים תיבה אחת, סך הכול ל"ט תיבות. אחרי מלקות יש לבדוק שלא יהיה על הגוף שום חציצה⁴² וטובלים שלוש פעמים, לפי שטבילה זו היא משום תשובה, כגר המתגייר⁴³. בתפילת מנחה בלחש, אחר 'היו לרצון' הראשון, אומרים וידוי ו'על חטא'⁴⁴. בכל הווידויים: מתוודים בעמידה, ושוחים בעת הווידוי⁴⁵. מפסיקים קימעה במקומות המופסקים במחזור בנקודותיים לאחריהם ('ברנו דופי:' – 'טפלנו שקר:' – 'קשינו עורף:'). מכים על החזה באותיות הא"ב של 'אשמנו' וגם באמירת 'ואנחנו הרשענו'⁴⁶, ובעת אמירת: 'על חטא...'. 'על חטאים...'

39 שויע אדה"ז סי' תרו ס"א"טו (מלבד שני הפרטים – זמן המלקות, ואמירת הנלקה, שההוראה בספר המנהגים אחרת).
40 יאוצרי עמי קפח (וע"ע רמב"ם הל' סנהדרין פט"ז הי"ט).
41 מט"א סי' תרו ס"ח.
42 שויע אדה"ז סי' תרו ס"ב. גם נשים נשאות טובלות, עיי"ש ס"א, והמובא בס' 'כבודו בת מלך' עמי קעו.
43 שויע אדה"ז סי' תרו ס"א"ג. לכאורה, אין להכות על החזה ביסלח לנו בתפילה זו, שהרי אין בה תחנון אלא רק הוודוי **בסופה**, וכמהוראה: "על חטא אומרים רק כמה שצריך" (לקוי"ש ח"ט עמ' 386). ועיי"ש מלשון הרבי בנדון בספר המנהגים ריע עמ' 65 "מוצא (לא: מערב) יוה"כ...". ככל הידוע – הרבי **לא** היכה על ליבו בתפילה זו או ב"שלח לנו". וראה הדיון ב"התקשרות" גיליון שעט בסופו.
44 שויע אדה"ז סי' תרו ס"ז.
45 יאוצרי עמי רמ, מנהג הרבי.
46 ס"ה"ש תשי"א עמ' 151, וראה ההנהגה תשי"א עמ' 9, 'המלך במסיבו' ח"א עמ' רמח. (ביאור) שם הביא ממקור חיים סי' תרו שיש להכות ב"על חטא" באמרו "שחטאנו", וביעל חטאים" באמרו "שאנו חייבים").
47 יאכל לפחות כזית פת, כדי לברך ברכת המזון (סדר ברכת הנהנין פ"ב סי"א). אם יודע שלא יאכל כביצה פת, לא יברך על נטילת ידים (שויע אדה"ז סי' קנח ס"ב).
48 כמה טעמים בדבר, והטעם הפשוט הוא כדי שלא יצמא ביום הכיפורים למים – ס"ה"ש תרצ"ז עמ' 157.
49 שויע אדה"ז סי' תרי"ח ס"ח. בכונת האכילה של הסעודה המפסקת איתא, שצריך י'

הלכות ומנהגי חב"ד

מאת הרב יוסף-שמחה גינזבורג

עשרת ימי תשובה:

ידוע אשר בלילה – החל מצאת הכוכבים עד אחרי חצות לילה – אין אומרים תהילים (ובכלל זה – שיעור תהילים החודשי)... לבד מראש-השנה, עשרת-ימי-תשובה, יום-הכיפורים והושענא-רבא...¹.

יום שישי

ז' בתשרי, ערב שבת שובה

מנהג-בית-הרב להדליק לשבת תשובה נ"ר תשובה². נר זה היו קולעים מפתילות, פתילה לכל אחד מבני הבית³. דייקו לעשותם משעווה. כשהתקינו את הפתילות בנר, היו קוראים בשם מי שעברו מכינים את הפתילה⁴.

שבת-קודש פרשת האזינו⁵

ח' בתשרי, שבת שובה

ערבית. יש להזכיר לציבור – לפני התפילה – את השינויים וההוספות שבתפילת עשרת-ימי-תשובה ושבת-תשובה. בברכת 'מגן אבות' – "המלך הקדוש".

הפטרה: "שובה ישראל" עד "ופושעים ייכשלו בס"; "מי א-ל כמוך" עד "מימי קדם" (הושע יד, כ"י. מיכה ז, יח-כ). נהגים להקפיד ביותר) שלא לקרוא נער למפטיר בשבת זו⁶.

מנחה. קוראים בפרשת ברכה. צדקתך⁷, קדיש תקבל. לרוד ה' אורי, עלינו, קדיש יתום.

בסעודה שלישית (בכל שבת) היה הרבי נוהג לטעום מזונות או פירות⁸.

הצמח-צדק, וממנו למד הרה"ק הרו"א אחי אדמו"ר מהרש"ב ני"ע (לקרי"ד ח"א עמ' 460).
המהר"ל מפראג (סי' הזכרונות לאדמו"ר מהור"י"צ ח"א פכ"ט) והמגיד ממורג'טש (סי' התולדות מהר"ש של הרבי, עמ' 74) ציוו ללמוד שירת האזינו בע"פ. ובס"ה"ש תשי"א (עמ' 56. בלה"ק – עמ' מו). "שמעתי מגדולים, שכל יהודי צריך לדעת את שירת האזינו בע"פ". ומבאר שם שזה מביא שפע ברכה גדול בפרנסה, עיי"ש.
6 ספר-המנהגים עמ' 33. לוח כולל-חב"ד.
7 שויע אדה"ז סי' רפד ס"ח, ונתבאר בלקוי"ש ח"ד עמ' 144 שאין מקום לקטן – שפטור מכל המצוות וממילא אין שייך אצלו (שלימות) עניין התשובה – שיאמר ההפטרה דשובה ישראל, ע"כ. והיינו אפילו "במקרים יוצאים מהכלל", כי בלא-הכי הרי "אצל חסידים לא נהגו לתת מפטיר לקטן" (התעודות תשמ"ה ח"ד עמ' 2334).
8 ע"פ סידור אדה"ז לפני ילמנח יעקב, והטעם שהרי ערב י"ב אינו נהוג כיו"ט אלא מהלילה ממש ולא ממנחה שלפניו – שויע אדה"ז סי' תרי"ד ס"ה.
9 לקט הליכות ומנהגי ש"ק עמ' 60 (ומן הסתם אכל כזית), ע"פ המובא בספר-המנהגים עמ' 34. וראה ביאור בזה בלקוי"ש כך כך אע"פ עמ' 84. לענין מה שאכלו רבותינו או

ל'סלח לנו, מחל לנו, כפר לנו'⁴⁶. אין אומרים "אבינו מלכנו". בסעודה המפסקת⁴⁷ – המאכלים יהיו ללא מלח⁴⁸. אנשים לא יאכלו מאכלי חלב והמאה ולא תבלינים חריפים בסעודה המפסקת⁴⁹. "יש טובלים אחר סעודה המפסקת, כדי שיהא סמוך ליום-הכיפורים"⁵⁰. מפסיקים לאכול מבעוד יום⁵¹. הדלקת הנרות: מברכים: "להדליק נר של יום-הכיפורים", ו"שהחינו"⁵². מרבים בנרות כבית-הכנסת⁵³. כל איש נשוי מדליק "א לעבעדיגע ליכט" [= נר חיים]. ולנשמת הוריו שנפטרו – נר נשמה⁵⁴. חתן בשנת הנישואין שלו, שלבש ה'קיסל' לחופה, אינו לובשו ביום-הכיפורים⁵⁵. אבל

קערות, וכדי לקיים זאת, ציווה כ"ק אדמו"ר מהור"ש"ב לבנו כ"ק אדמו"ר מהור"י"צ, לאחר שהתחיל לאכול מקערת המרק, להוסיף לה כף מרק, ואחר-כך (לאכול מעט ו)להוסיף עוד כף – שה"ש תרצ"ז עמ' 156. שיחות קודש תשי"ז עמ' שח.
50 דעה שניה (יו"א"י, לאחר דעה ביסמ"ס) בשויע אדה"ז תרו ס"י"ג. ורבים נוהגים גם בזה.
51 סי' תרו ס"א"ג. רגילים להפסיק בזמן שנקבע להדלקת הנרות. וכשמפסיק לפני-כך, טוב להתנות לפני ברכת המזון, שעדיין אינו מקבל עליו את התענית – שם ס"ז.
52 מחוזה"ש, לוח כולל-חב"ד.
53 שויע אדה"ז סי' תרי ס"ד. לוח כולל-חב"ד.
54 במט"א סי' תרג ס"ח כתב, שאת נר הנשמה גם אשה (פנויה) מדלקת, ושמדליקים רק אחד (גם אם שני ההורים נפטרו). שם ובאלף-המגן ס"ק יח ישנן דעות שונות איה מהנרות יהיה בביתו ואיה בבית-הכנסת, ובשויע אדה"ז סי' תרי ס"ד איתא, שנר חיים הוא בבית-הכנסת (באג"ק אדמו"ר מהור"י"צ ח"ד עמ' קנב – שיש להניחו במקום שאינו עלול לכבות בנקל, עיי"ש) ולכן מביא בשבח המועדים עמ' 44 שנו הנשמה יהיה בבית ויבדיל עליו במוצאי יום-הכיפורים.
55 ספר-המנהגים עמ' 58. גם קיטל אחר לא לבש, אג"ק ח"ו עמ' קעב. ומהלשון משמע, שאם מאיזו סיבה שתהיה לא לבש בפועל את הקיטל בחופתו, ילבשו עתה (בנטעי' גבריאל ה"ל יוה"כ פכ"ו הערה י' הביא טעמים למנהג זה. והנהגה זו אינה לפי הטעם שאין לובשין הקיטל בפחות מבן כ', וגם לא לפי הטעם שבשנה ראשונה עליו להיות בשמחה,

יום ראשון

ט' בתשרי, ערב יום-הכיפורים

מוצאי שבת:

ערבית. אין אומרים 'זיהי נועם', 'ואתה קדוש'¹⁰.

אין מקדשין את הלבנה עד מוצאי יום-הכיפורים¹¹.

מהיום ועד אחר ב' דראש-חודש מרחשוון אין אומרים תחנון¹².

סדר כפרות¹³:

תרנגול לבן. זמנו – באשמורת הבוקר של ערב יום-הכיפורים¹⁴. הכפרות יהיו כפי השבון בני-אדם שבבית, זכר לזכר ונקבה ולנקבה, ולמעוברת¹⁵ שלושה: אחת בשבילה, וזכר ונקבה בשביל ספק הוולד¹⁶.

אומרים "בני אדם" עד "מצאתי כופר" פעם

אחת, ואחר-כך אומרים פעם אחת "זה חליפתי" עד "ולשלום", ובעת אמירת "זה חליפתי..." מסבבים שלוש פעמים את התרנגול/מעל הראש, וחוזרים ואומרים "בני אדם..."¹⁷. כסדר הזה עושים שלוש פעמים.

בסך הכול אמירת "בני אדם" עד "ולשלום" – שלוש פעמים. ובסך הכול מסבבים תשע פעמים¹⁷.

אם היה פגם בשחיטה, צריך 'כפרה' אחרת. אך אם השחיטה היתה כדן, אפילו נמצא העוף טריפה, אין צריך אחרת¹⁸.

המהדרין, מכסים בעצמם את הדם בברכה (ברשות השוחט, שהמצווה מוטלת עליו, שיכבד אותו להיות שליחו). כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו היה מכסה את הדם על-ידי נוצה, בחמש תנועות¹⁹. נוסח הברכה: "אשר קדשנו במצוותיו וציוונו על כיסוי הדם בכפר"ו²⁰ (ה' רד' 'הדם'

10 מוצאות, ראה קובץ 'הערות התי' ואנשי' כפרחביד, גיליון קעד עמי' 26.
11 לוח כולל-חביד.

12 רמ"א סו"ס תרב (לא הובא בשו"ע אדה"ז שם, אך כן משמע בסו"ס מנהגי יוה"כ"פ בספר-המנהגים עמי' 59).

13 לוח כולל-חביד, יא תשרי. גם הקורא ק"ש שעהמי"ט אחר חצות אינו אומר תחנון, כיוון שנהוג כבר יו"ט או, שהיו ממעטים בו בסליחות (שלא כעריה), ראה שו"ע אדה"ז סי' תר"ד ס"ד.

14 בביאורי עמי קעה, שם כשטבלו רבותינו ג"פ, היתה הפעם הראשונה בין כפרות לשחרית. והרבי כנראה טבל רק אז. ומ"מ רבים טובלים לפני כפרות (ומנחה, והדה"י).

15 סידור אדה"ז. מי שאי-אפשר לו לעשות סדר הכפרות בערב יום-הכיפורים, יקיים זאת יום או יומיים לפני-כן, כי כל עשרת-ימית-שובה ימי כפרה הם (ראה פרמ"ג סי' תרה במ"ז ס"ק א. שדי-חמד מערכת יוה"כ"פ סי' א אות ב).

16 יש שדנו מאימתי נקראת מעוברת, אם מגי חדשים או ממי יום עכ"פ. ואולי לפני כן תפדה בצדקה.

17 סידור אדה"ז. ובלקו"ש כתיב עמי' 59 ע"ה 36: "לא חיישנין לתאומים (כמיש הביח"ש שם ממרדכי קטן. פמ"ג שם) – כיוון דמיעוטא הוא והמודבר הוא במנהג. וצ"ע בזמנא, דלפעמים רבות יודעים ברוך אשר 'תאומים בבטנה', ועל בירור זה סומכים בנוגע לפיקוח-נפש בשבת ויום-הכיפורים וכיוצא-בזה – איך תתנהג בכפרות, או שנאמר דכיוון דלא שכחא כו', ובפרט בנוד"ד דבלאי"א י"א לפטור כמה זכרים בתרנגול אחד כו"י.

וע"פ המבואר שם – (ובלה"ק – בישערי הלכה ומנהגי יו"ד סו"ס צח) שהאם היא שצריכה כפרה נוספת, ולא שהכפרה

משי של שבת וחגור אבנט, ומברך את כל אחד ואחד ב"שנה טובה ומתוקה"³⁰.

אין נהוג ללכת היום לקברי צדיקים³¹.

מרכים בצדקה, ובפרט לפני תפילת מנחה³². הבעש"ט אמר: "מקול קשקוש המטבעות בקערות, מתפרדים הקליפות"³³.

מרכים באכילה ובשתייה כשיעור שני ימים – ערב יום-הכיפורים ויום-הכיפורים³⁴. וכל האוכל ושותה בערב יום-הכיפורים, מעלה עליו הכתוב כאילו התענה תשיעי ועשירי³⁵.

נוהגים לאכול 'קרעפכין' (כיסני-בצק ממולאים בבשר)³⁶.

היום טובלים פרוסת המוציא בדבש³⁶, אבל על השולחן שמים גם מלח³⁷.

אין לאכול היום אלא מאכלים קלים להתעכל, כגון עופות ודגים. גברים לא יאכלו היום שום וביצים כלל³⁸.

אבל (רח"ל): כשסיים הרבי 'שבעה' על פטירת אמו הרבנית חנה ע"ה (תשכ"ה) טבל אחר חצות, קרוב ליום-הכיפורים. לא נהג בכל פרטי המנהגים האמורים בספר-המנהגים ביציאה מהשבעה, ואמר שגם לאחר יום-הכיפורים אין עושים מאומה מזה.

לפני טבילה ותפילת מנחה³⁴ נוהגים ללקות

בפתח, ב' 'בעפר' דגושה ובסגול). אף מי שמכסה את הדם בפעם הראשונה, לא יברך 'שהחינו'²¹.

אחרי כפרות לבש כ"ק אדמו"ר מהורש"ב בגדי משי, וגם לבנו אדמו"ר מהור"י צ ציווה לעשות כן²².

נוהגים לזרוק את בני המעיים, הכבד והכליות על הגג או בחצר לאכילת בעלי-חיים, משום שראוי לרחם על הבריות כדי שירחמו עלינו מן השמים²³.

ראוי לתת את פדיון הכפרות לעניים או לקופות הצדקה בו ביום, ובהקדם האפשרי²⁴. אם נותנים את העופות עצמם לעניים, שאינם מתביישים בכך, יש להיזהר לתת לעניים היודעים (או ללמדם) כיצד להכשירם במליחה כרת וכדן.

אסור להתענות היום²⁵.

בתפילת שחרית אין אומרים "מזמור לתורה"²⁶, ולא "אבינו מלכנו"²⁷.

אין מאריכים היום בתפילת שחרית²⁸.

מבקשים 'לעקאה' (עוגת דבש), וגם אוכלים ממנו²⁹.

כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו היה נוהג לחלק 'לעקאה' לכל אחד ואחד כשהוא לבוש בגדי

לבטלה, ומכסים ביד בעפר (כג"ל) – שו"ע ונו"כ שם.

21 שו"ע אדה"ז או"ח סי' כב בקו"א א. וראה לקו"ש ח"יא סי' ע' 288.

22 'רשימותי הניל', עמי' 17. גם הרבי היה לבוש בגדי יו"ט בערב יוה"כ"פ, 'אוצרי' שם. וראה מ"ט"א סי' תרו ס"א.

23 שו"ע אדה"ז סי' תרה ס"ו. וראה 'רשימותי' שם, עמי' 18.

24 ראה גם 'רשימותי' שם.

25 שו"ע אדה"ז סי' תרד ס"א, עיי"ש בארוכה ובנתיב החיים ידני עיוה"כ"פ סק"ד.

26 סידור אדה"ז, ובשו"ע שלו סי' א (מהדויק) ס"ז, נא ס"א, ות"ר"ד ס"ו. וראה צמח-צדק (שער המילואים, חידושים, טו ע"ב) שמתה ע"ז, ותבארו דבריו בלקו"ש ח"יו עמי' 426.

27 שם ס"ז.

28 קובץ-ליובאוויטש גיליון 5 עמי' 71, ועוד בשיחות אדמו"ר מהור"י, נסמנו ביאורי עמי' קפ.

29 ספר-המנהגים שם. באלף-המגן למ"ט"א סי' תרד-תרה ס"ק לח הביא הטעם, שאם נגור עליו ח"ו שידקק למתנת

בשר ודם, יצא ידי-חובה בקבלת הילעקאה. הובא בלקו"ש ח"יד עמי' 373. ראה גם 'תורת-מנחם – התועודות' תשי"א ח"יא עמי' 9. ש"ש תשי"ג ח"יא עמי' 22 ואילך, וש"י.

30 ספר-המנהגים שם.

31 למרות שהמנהג מובא בשו"ע אדה"ז סי' תרה ס"ה מהרמ"א. גם הרבי לא הלך לאוהל ביום זה, מלבד בשנים תשי"א ותשי"ב – 'אוצרי' עמי קפד.

32 מטה-אפרים סי' תרו ס"ג.

33 לוח כולל-חביד. ספר בעש"ט עה"ת, ר"ה ויו"כ, אות מח.

34 סידור אדה"ז.

35 בעשר-הכולל (ג,ד), משמע שהכוונה להוסיף עוד סעודה (ושמא שתי סעודות) לשם יוה"כ"פ. וע"ע.

36 שו"ע אדה"ז סי' תרד ס"א.

37 היום יום ח"יב (הוספות להיום-יום בלה"ק – קטע מס' 21. 'צדיק למלך' ח"ז עמי' 298).

38 שו"ע אדה"ז סי' קסז ס"ח. שו"ע אדה"ז סי' תרז ס"ח.